

λους εκείνους, που τὸ ἔργο τους τὸ στηρίζουν ἐπάρω σιὰ συγκαιρινὰ τους περιοριστικὰ καὶ θέλουν νὰ τὸ κάνουν καθρέφτη τούτων. Τὸ ἔργο τῶν δευτέρων αὐτῶν μπορεῖ νὰ ἔχη ἐπικαιρότητα, μὰ σπάνια νὰ ἔχη ἀξίαν ἀδόλης καλλιτεχνικότητας. Ὅ,τι δὲ γενιέται ἀνθρώπινα, ὅ,τι δὲν εἶνε ξέσπασμα ἐσωτερικῆς ὀρμῆς καὶ ἀνάγκης, δὲν μπορεῖ νὰ εἶνε, ἂν ἔχι τέλειο δημοῦργημα, τοῦλάχιστο ἱκανὸ νὰ σταθῆ σὲ κάποιαν ἀκρὴ τῆς περιοχῆς τῆς τέχνης. Τὰ γεγονότα μονάχα δὲν εἶνε ἀρκετὰ νὰ γίνουν πηγὴ δημιουργίας γιὰ τὸν ἀληθινὸν τεχνίτη. Πρέπει νὰ μεταποιηθοῦν τοῦτα καὶ μέσα στὴ σκέψη του, νὰ γίνουν περισσότερο αἰσθημα κ' ἰδέα, νὰ τοῦ παρουσιαστοῦν ξελαγαρισμένα στὴν ἀξία τους. Ἄς μὴ μᾶς παρασέρη τὸ φαινόμενο, ὅτι ὅλη ἐπάνω-κάτω ἡ τωρινὴ ξένη πνευματικὴ δημιουργία χροσάτει τὴν κίρια οὐσία τῆς σὸν πόλεμο καὶ σιὰ καθέκαστὸ του. Νὰ ἰδοῦμε τί θὰ μείνη πραγματικὰ ἀπὸ ὅλη αὐτὴ τὴν παραγωγὴν κ' ἂν θὰ μπορέση νὰ σταθῆ δίπλα στὴ μελλομένη, ποῖν θ' ἀρχίσῃ νὰ παρουσιάζεται, ὅταν ἡ ἐντυπωτικὴ δύναμις τῆς πολεμικῆς ἐνέργειας μετασηματιστῆ σὲ ἰδέες. Δὲν πρέπει νὰ λησιστῶμε καθόλου τὸ κλασικὸ παράδειγμα, ὅτι ὁ Αἰσχύλος ἔγραψε τοὺς «Πέρσες» του δέκα πέντε χρόνια ὕστερ' ἀπὸ τὸ τέλος τῶν Μηδικῶν πολέμων κ' ἀκόμη, ὅτι τὸ «Ἑλληνικὸ πνεῦμα τῶν χρόνων ἐκείνων φανερώθηκε σ' ὅλη τὴν δημοιοργικότητά του, μόνον ὅταν ὁ καιρὸς ἔδειξε τὴν καθαντὸ ἀξίαν τῆς Ἑλληνικῆς τίκῃς καὶ καθώρισε σὲ ἰδέες τὶς συνέπειές τῆς. Ἡ ἐπικαιρότητα ποτὲ δὲ σιάνηκε σιοιχεῖο ἀληθινῆς τέχνης.

Τὰ παραπάνω λόγια μου τὰ δικαιῶνει—ἐποθέτω—ἡ πνευματικὴ ζωὴ μας σιὸ 1918 καθὼς φανερώθηκε σ' ἐφημερίδες, σὲ περιοδικὰ, σὲ βιβλία, σιὸ θέατρο. Ἀπὸ ὅσα ἐγράφησαν ἐξ ἀφορμῆς τοῦ πολέμου—ποιήματα, διηγήματα, ἄλλα πεζογραφήματα, λυρικά ἄρθρα, ἐντύπώσεις, περιγραφές, σιοχασιεὶ, λόγοι, ὀμιλίες, δρώματα, ὅ,τι δήποτε ἄλλο—πόσα μποροῦμε νὰ τὰ χαρακτηρίσουμε γιὰ ἀληθινὰ ἔργα τέχνης; Κανένα σχεδόν. Μερικὰ ἀπ' αὐτὰ μπορεῖ νὰ μᾶς ἄρσων γιὰ μιὰ στιγμὴ—μὰ γιὰ μιὰ στιγμὴ μονάχα ὕστερ' ἀπὸ τὴν ληρομνήσαμε ὀλίγελα. Ἀκόμη κ' ἡ πληθώρα τους εἶνε βεβαίωση, ὅτι δὲν ἀξίζαν καὶ πολί. Κοιτάζοντας ἀκόμη τοὺς δημιουργοὺς τῶν ἔργων τούτων, λιγοστοὺς βροίκουμε μέσα σ' αὐτοὺς τοὺς ἀξιους τοῦ λόγου τεχνίτες. Μὰ κ' ἀπὸ τοὺς δευτέρους τούτους κανεὶς δὲ μᾶς ἔδωκε κάτι βγαλμένο ἀπὸ τὸν πόλεμο, ποῖν νὰ εἶνε ἀνώτερο ἀπὸ κάθε δημιουργιὰ του ὅποιος ἄλλης ἀφορμῆς. Ποιητὲς καὶ πεζογράφοι, ποῖν ἠθέλησαν νὰ γίνουν ἐρημνετὲς κάποιων ἤχων ἀπὸ τὴν τρικυμία, ποῖν ἔβογγουσε γύρω μας, δὲν τὸ κατόρθωσαν νὰ μᾶς μεταδώσουν ἀληθινούς τοὺς ἤχους αὐτοὺς, ἐντὶ ἄλλοι, πιδ σιοχασικαί ἴσως, σιάνησαν ὀλίγελα μακριὰ ἀπὸ τὴν ἐπικίνδυνη τοῖτη δοκιμὴ καὶ ἔκριναν ἀρκετὸ γιὰ τὴν τέχνη τους νὰ ζητοῦν τὴν ἐμπνευσί τους σις σινηθισμένες τους πηγές. Μὰ κ' αὐτοὶ δὲν παρουσιάζαν τίποτε τὸ ξεχωριστό. Ἄδικα θ' ἀνασκαλεύαμε σιὴ θύμησή μας νὰ βροῦμε κάτι, ποῖν νὰ μπορέσουμε νὰ τὸ τοποθετήσουμε σὸν τιμητικὴ λεπτομέρεια μέσα σις γενικότητες τούτες.

Κ' ἔτσι ἔχουμε τὸ συμπέρασμα—συμπέρασμα ποῖν τὸ τοῦόθουμε σὸν πραγματικὸ γεγονός—ὅτι ἡ πνευματικὴ ζωὴ μας τοῦ 1918 δὲν εἶνε ἱκανοποιητικὴ. Ἡ πληθωρικὴ πολυλογία τῆς πολεμικῆς φιλολογίας ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος, ἡ ποιτικὴ ἀνεπάρκεια τῶν ἔξω ἀπὸ τὴν πολεμικὴν ἐπίδραση λιγοσίων ἔργων ἀπὸ τὸ ἄλλο. Γράφηκαν βέβαια μερικὰ καλοφτιασμένα ποιήματα, μερικὰ διηγήματα, μερικὲς κριτικὲς—ποῖν ἴσως μονάχ' αὐτὲς νὰ εἶνε τὸ γενναίτερο φαινόμενα πνευματικῆς δημιουργίας, μ' ὅσο κ' ἂν ἐπέρασον ἀπαρατήρητες ἀπὸ τοὺς πολλοὺς κ' ἐκρίθησαν ἀσημαντες ἀπὸ μερικοὺς λίγους, ποῖν παραποιοῦν τὴ σοφία—γράφηκαν κάποια ἔξευγενισμένα πεζογραφήματα, μὰ ὅλα αὐτὰ δὲν εἶνε ἱκανὰ νὰ κάμουν αἰσθητὴ τὴν πνευματικὴν ζωὴν τοῦ περασμένου χρόνου.

ΝΑ. Π. ΒΟΥΤΙΕΡΙΑΣ

ΣΗΜΕΙΩΜΑ. — Ἴσως μιὰ βιβλιογραφία, χαρὶς κενὰ, νὰ ἦταν διδακτικώτερη. Μὰ ἐπειδὴ δὲν εἶνε τέτοιος ὁ σκοπὸς μου, σημειῶνα ἐδῶ τὰ ἔργα—ὅσα βγήκαν σὲ βιβλίον ἢ παίχτηκαν σιὸ θέατρο—ποῖν δίνον κάποιαν ἰδέα τῆς φιλολογικῆς ἐργασίας σιὸ 1918.

Ποίηση: Γ. Δροσίνη, Κλεισιὰ Βιέφαρα.—Ι. Πολέμη, Σπασμένα Μάρμαρα.—Μ. Μαλακῶση, Ἀσφῶδελοί.—Σ. Ραμᾶ, Ἐκ βαθέων.—Ι. Ζερβοῦ, Τρικυδία τοῦ Καλοῦ Καιροῦ.—Γ. Στρατήγη, Τί λέν τὰ κύματα.—Ρ. Φιλίτσα, Τυριακοί.—Γ. Δούρα, Κ' ἐπὶ Γῆς Εἰρήνη.—Ι. Δαμβέρρη, Τραγοῦδια τῆς Φυλακῆς.

Πεζογραφία: Γρ. Ξερόπουλου, Τὸ Μυστικὸ τῆς Κοιτέσσας Βαλέραινας.—Κ. Φαλιτᾶις, Ὁ θάνατος τῆς Ἀδελφῆς μου.

Θέατρο: Ἀνώνυμο, Τὸ Παληόπαιδο.—Ἀργ. Σακελλαρίου, Ὁ Παπὸς.—Ι. Πολέμη, Μιὰ νύχτα μὲ φεγγάρι.—Α. Λάρμη, Τὸ Παιδί.—Ι. Παξινού, Ἀδάμ.—Π. Χόρον, ἡ Ἀνατολίτισσα.—Π. Ροδοκανάκη, Κλυταιμῆστρα.—Π. Δημητρακόπουλου, Μέλισσα.—Γ. Τσοκόπουλου, Ξανθὲς-Μελαχροίνες.—Δ. Κόκκινου, Χαμένη.—Αἴμ. Βεάκη, Ρηρούλα.—Θ. Συναδινού, Ἡ Κυρία Ἐφοπλιστοῦ.—Μ. Λοιδωρική, ἡ Κόρη τῶν Κυμάτων.

Η ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΤΗΣ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ

Σχετικὰ μὲ τὸ ζήτημα τῆς γραμματικῆς του ὁ κ. Α. Ρουσσὲλ μᾶς ἔστειλε τὸ παρακάτω γράμμα:

Ἀγαπητὴ μου Νουμά,

Τί θὰ πῆ ὁ Καλομοῖρης; Νὰ ποῦ μ' ἔβγαλε Πρωτομάστορα ἢ «Ἐστία»! Σ' ἓνα ἄρθρο τῆς (ἄλλοστε γιομάτο καλὰ λόγια) γράφει πῶς, σιὴ Γραμματικὴ ποῦ σύγγραφα κ' ἀκόμα νὰ βγῆ (δὲ φταῖω γω, φταῖει ἄλλος, καὶ τὸ φταῖξιμό του μεγάλο) «ὁ σοφὸς Γάλλος ὁ Λέων Ρουσσὲλ (Λουῆ Ρουσσὲλ, παρακαλῶ) ἔχρησιμοποίησε ἀδιακρίτως (!) τὸ τυπικὸν τῆς δημοτικῆς καὶ τῆς καθαρευούσης» δηλαδὴ «ἐγεφύρωσε τὰ γεφύρωτα.»

Ἡ σαλάτα, καλὸ φαί. Στὴ γραμματικὴ ὅμως, ὄχι. Σὰ δημοσιευτὴ ἡ γραμματικὴ μου, θὰ διτῆς πῶς εἶναι καθάρια δημοτικὴ, καὶ δὲ μυρίζει... γεφυρῖλα. Ἀπὸ τώρα πρέπει νὰ τὸ ξέρουν ὅσοι φίλους ἔχω. Ἄλλιῶς πῶς νὰχω πρόσωπο νὰ βγῶ σιὸ δρόμο;

Πρόθυμος

LOUIS ROUSSEL